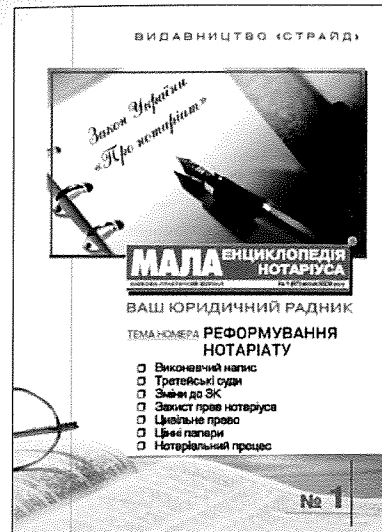

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТА НА 2009 рік

**МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
НОТАРІУСА**

**ЮРИДИЧНИЙ
РАДНИК**

Разом - дешевше, а інформації вдвічі більше!

З електронною версією журналів

можна ознайомитися на сайті:

WWW.YURRADNIK.COM.UA

**Передплата на 2009 рік через відділення Укрпошти
розпочнеться у вересні 2008 року.**

**Про точну дату початку передплати
запитуйте в відділеннях Укрпошти.**

Для оформлення передплати необхідно звернутися до відділення Укрпошти, знайти в Каталозі на 2009 рік комплект журналів «МЕН» + «ЮР» або журнал «МЕН» чи журнал «ЮР», заповнити картку-абонемент й оформити передплату.

Передплатний індекс комплекту журналів «МЕН» + «ЮР» — 91188.

Передплатний індекс журналу «МЕН» — 95541.

Передплатний індекс журналу «ЮР» — 91187.

Тел./факс: (057) 714-08-12; 714-27-90

E-mail: info@stride.com.ua

Телефон: 714-91-89; 714-27-89

<http://www.stride.com.ua>

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТА НА 2009 рік

код екземпляра 705215

**МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ[®]
НОТАРІУСА**

Науково-практичний журнал, № 4 (40), серпень, 2008 р.
видається з лютого 2002 р.

Редакційна рада:

Володимир Марченко	голова редакційної ради,
президент Асоціації приватних нотаріусів Харківської області
Ганна Косенко	головний редактор
Василь Бринцев	кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, заступник
голови Конституційного Суду України
Анатолій Гетьман	доктор юридичних наук, академік Академії правових наук України,
проректор з наукової роботи Національної юридичної
академії України ім. Я. Мудрого
Алла Єрух	приватний нотаріус, член Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату
при Міністерстві юстиції України
Ірина Жилінкова	доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного
права № 1 Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого,
член-кореспондент Академії правових наук України
Юрій Козьяков	приватний нотаріус, член Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату
при Міністерстві юстиції України, заслужений юрист України
В'ячеслав Комаров	академік Академії правових наук України,
проректор з навчально-методичної роботи
Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого
Володимир Кривобок	кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України,
голова Харківської обласної організації Союзу юристів України
Микола Панов	доктор юридичних наук, академік Академії правових наук України
Катерина Пахомова	голова Методичної ради Асоціації приватних нотаріусів Харківської
області, заслужений юрист України
Олександр Петрішин	доктор юридичних наук,
академік Академії правових наук України,
віце-президент Академії правових наук України
Микола Тітов	кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України
Михайло Шульга	доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри екологічного права
Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого

сягнення домовленості з цього приводу, він вважається неукладеним. Звичайно, що таке може статися саме тоді, коли сторони не визначилися зі складом підприємства. Отже, за відсутності законодавчих приписів стосовно деталізації складу підприємства при його відчуженні це має бути зроблено сторонами, які зацікавлені в чіткому визначенні предмета договору й мають ужити заходів для однозначного вирішення цього питання.

Щоб уникнути негативних наслідків, сторони можуть орієнтуватися на норму російського законодавства, якою передбачені такі документи, що надаються на підтвердження складу підприємства:

- акт інвентаризації, проведеної відповідно до встановлених правил до продажу підприємства;
- бухгалтерський баланс;
- висновок незалежного аудитора про склад і вартість підприємства;
- перелік усіх боргів (зобов'язань), що включаються до складу підприємства, із указівкою кредиторів, характеру, розміру й термінів їхніх вимог.

Крім цього, додаються всі документи, що вимагаються при продажу нерухомих об'єктів, які входять до складу підприємства — правовстановлювальні та витяги з державного реєстру.

При цьому слід пам'ятати, що підприємство є окремим об'єктом права, хоча б до його складу входили інші нерухомі речі. Тому хоч указані документи й додаються, а право на конкретні об'єкти нерухомоті, які входять до складу підприємства, підлягає окремій реєстрації, але окремих договорів стосовно їх відчуження не укладається. Вони відчужуються в складі підприємств.

Не існує єдиного правовстановлювального документа на підприємство. Таким, звичайно, не можна вважати ані його установчі документи (бо вони підтверджують правовий статус юридичної особи),

Список використаних джерел

- 1 Цивільний кодекс України №435-IV від 16.01.2003// Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003. — 2003. — №40. — Ст. 356.
- 2 Гражданский кодекс Российской Федерации// Электронный информационный ресурс <http://www.garant.ru/main/10064072-000.htm>.
- 3 Про затвердження змін до Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно: наказ Міністерства юстиції України № 36/ 5 від 17.05.2004// Офіційний вісник України від 04.06.2004. — 2004. — №20. — С. 68, ст. 1387, код акту 28905/ 2004.
- 4 Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України № 1952-IV від 01.07.2004// Відомості Верховної Ради України від 17.12.2004. — 2004. — №51. — Ст. 553.
- 5 Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців: Закон України № 755-IV від 15.05.2003// Відомості Верховної Ради України від 08.08.2003. — 2003. — №31. — Ст. 263. ✪

ані бухгалтерські документи, які не встановлюють право. Для підприємств не можуть використовуватися як правовстановлювальні документи жодні з тих, які передбачені в переліку, наданому як додаток до Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно, затвердженого наказом Міністерства юстиції України в редакції наказу № 36/5 від 17.05.2004 [3].

У свою чергу підприємство, хоч і позначене як нерухомість, але державну реєстрацію права власності на нього відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» [4] хоч і не виключено, але й не врегульовано. У статті 2 зазначеного Закону йдеться лише про те, що дія цього Закону не поширюється на державну реєстрацію прав на об'єкти цивільних прав, на які поширено правовий режим нерухомоті речі (повітряні та морські судна тощо), а також на державну реєстрацію підприємств як суб'єктів господарювання. Підприємство само по собі визнається нерухомістю, тобто це інше, ніж поширення на нього правового режиму нерухомоті речі. Не йдеться при цьому й про реєстрацію підприємства як юридичної особи, яка провадиться відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців» [5].

Отже, за Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» державна реєстрація підприємства має бути, але дотепер її не провадять. Провадиться лише державна реєстрація тих об'єктів нерухомоті, які входять до його складу — землі, споруд, будинків тощо.

Те саме стосується і продажу частини підприємства. Проте якщо йдеться про такий предмет продажу частини підприємства, як нерухомість, варто керуватися загальними вимогами щодо відчуження об'єктів нерухомоті.

ПОРЯДОК ПОСВІДЧЕННЯ ТА СКАСУВАННЯ ДОВІРНОСТЕЙ

Инна СПАСИБО-ФАТЕЕВА

ПОРЯДОК УДОСТОВЕРЕНИЯ И ОТМЕНЫ ДОВЕРЕННОСТЕЙ

- Співставлено поняття «представництво» і «довіреність», наведено особливості посвідчення довіреностей, вимоги до довіритель та підстави скасування довіреностей.

Ключові слова: представництво, довіреність, строк довіреності, припинення представництва, скасування довіреності.

- Сопоставлены понятия «представительство» и «доверенность», приведены особенности удостоверения доверенностей, требования к доверителям и основания для отмены доверенностей.

Ключевые слова: представительство, доверенность, срок доверенности, прекращение представительства, отмена доверенности.

За ЦК України існують три види представництва: договірне, законне та з акта органу юридичної особи (ч. 1 ст. 237 Цивільного кодексу України [1] (далі — ЦК України)). Представництво, яке ґрунтується на договорі, може здійснюватися за довіреністю (ч. 2 ст. 244 ЦК України), а представництво за довіреністю може ґрунтуватися на акті органу юридичної особи (ч. 2 ст. 244 ЦК України).

Із наведених норм випливає наявність певного співвідношення понять «представництво» та «довіреність», а також спостерігається деякий зв'язок між видами представництва та довіреністю. Це впливає на те, **які документи надаються нотаріусу для посвідчення довіреностей.**

По-перше, представництво — це правовідношення (ч. 1 ст. 237 ЦК України), а довіреність — документ (ч. 3 ст. 244 ЦК України).

По-друге, договірне представництво виникає на підставі договору. Цим договором є договір доручення (гл. 68 ЦК України) або транспортно-експедирування (статті 929, 930 ЦК України). Видача довіреності довіритель є обов'язковою (ч. 1 ст. 1007 ЦК України). Договір управління майном не є підставою для видачі довіреності, адже управитель діє в відносинах з третіми особами від власного імені (ч. 1 ст. 1029, ч. 4 ст. 1033

Инна СПАСИБО-ФАТЕЕВА,
доктор юридичних наук,
професор кафедри цивільного права № 1 Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого,
член-кореспондент Академії правових наук України, м. Харків

ЦК України). Не можна посвідчувати довіреність для здійснення підприємницької діяльності (у тому числі припинення підприємницької діяльності), оскільки підприємницька діяльність здійснюється лише діями самого підприємця (ст. 42 Господарського кодексу України [2]).

По-третє, довіреність видається однією особою (довіритель) іншій особі (повіреному), тому видача довіреності є одностороннім правочином, вона підписується тільки довіритель, а договір доручення — довіритель і повірений.

По-четверте, зміст довіреності має відповідати змісту договору доручення. Довіреність адресується третім особам, і в разі розбіжностей між повноваженнями представника, викладеними в довіреності, від повноважень повіреного, викладених у договорі, береться до уваги при виникненні спору текст довіреності.

По-п'яте, надання договору доручення при зверненні до нотаріуса за посвідченням довіреності не є обов'язковим, оскільки:

- а) наявність письмової форми договору доручення залежить від суб'єктного складу та суми договору (ст. 208 ЦК України);
- б) гл. 68 ЦК України не містить спеціальних вимог до форми договору доручення;

в) сторони правочину можуть обирати форму правочину за відсутності імперативних приписів закону з цього приводу (ст. 205 ЦК України);

г) недодержання сторонами письмової форми правочину, установленої законом, не спричинює його недійсність, крім випадків, установлених законом (ч. 1 ст. 218 ЦК України).

По-шосте, підгрунтям для видачі довіреності може бути не лише договір, а й акт органу юридичної особи. Наприклад:

а) рішення загальних зборів ТОВ або АТ про створення філії або представництва й призначення керівників цих структурних підрозділів, яким видається довіреність;

б) рішення правління про вповноваження члена правління виступити від імені юридичної особи, який діятиме на підставі довіреності;

в) видача довіреностей керівником юридичної особи працівникові на здійснення тих чи інших дій від імені юридичної особи.

У деяких юридичних осіб немає органів (наприклад, у повного та командитного товариств). У цьому разі довіреність видають особи, уповноважені діяти від імені повного й командитного товариства відповідно до засновницького договору або меморандуму (ст. 122, ч. 3 ст. 134, ст. 136 ЦК України).

Окремо слід указати на те, що в випадку видачі особою безвідкличної довіреності мають бути з'ясовані підстави для цього, адже в ч. 4 ст. 249 ЦК України можливість видачі такої довіреності пов'язується з установленням цього в законі.

Вимоги до осіб, які видають довіреності, впливають із загального правового регулювання дієздатності осіб (статті 30, 32, 34, 35 ЦК України) та множинності осіб у зобов'язаннях. Якщо йдеться про довіреність, засновану на договірному представництві (як відомо, сторонами договору є кредитор і боржник), то довіреність видає кредитор-довіритель у договорі доручення та клієнт у договорі експедирування.

Зазвичай довіреність може видавати повнолітня фізична особа або особа, яка набула повного обсягу дієздатності з підстав, викладених у ст. 35 ЦК України. В останньому разі нотаріусові слід затребувати документи, що підтверджують набуття такою особою дієздатності в повному обсязі. Ними можуть бути свідоцтво про державну реєстрацію як підприємця, свідоцтво про реєстрацію шлюбу,

рішення органу опіки та піклування або рішення суду про надання повної цивільної дієздатності особам, які записані матір'ю або батьком дитини або які працюють за трудовим договором.

У договірних правовідносинах може існувати множинність осіб (ч. 2 ст. 510 ЦК України) як представників, так і тих, хто їх уповноважує. Тому й довіреності можуть видаватися: а) кількома особами; б) на кількох осіб; в) декільком різним особам за різними довіреностями на здійснення тих самих дій. Це правило беззаперечне, і тому нотаріус не може відмовляти в посвідченні довіреності, виданої кількома особами, посилаючись на ч. 3 ст. 244 ЦК України, в якій зазначається, що довіреність видається *однією* особою іншій особі. Стаття 237 ЦК України, в якій міститься визначення представництва, оперує терміном «сторона», а не «особа». Сторона в правовідношенні може бути представлена кількома особами при множинності осіб у зобов'язанні. Особа ж однозначно є окремим індивідумом. За ст. 58 Закону України «Про нотаріат» [3] довіреності можуть складатися від імені однієї або кількох осіб, на ім'я однієї або декількох осіб. Інакше це суперечило б можливості виникнення договірних відносин, в яких має місце декілька довіритель та які зобов'язані видати довіреність згідно зі ст. 1007 ЦК України.

І якщо множинність довіритель *не виключається* за договором доручення та експедирування, то навпаки, це *завжди має місце* в випадках видачі довіреності одному з учасників:

а) повного товариства (ч. 1 ст. 122 ЦК України), якому інші учасники доручають ведення справ товариства;

б) договору про спільну діяльність (простого товариства) — ч. 2 ст. 1135 ЦК України; спільної власності, які мають здійснювати свої права за взаємною згодою (статті 358, 369 ЦК України), що досягається реалізацією повноважень щодо єдиного об'єкта їхнього спільного права або всіх разом, або шляхом видачі довіреності одному з них щодо права діяти від імені всіх (ч. 3 ст. 369 ЦК України).

Строкові та безстрокові довіреності. Через відсутність у ст. 247 ЦК України обмежень щодо строку довіреності особа, яка видає довіреність, на власний розсуд вирішує питання стосовно її строку або взагалі може такий строк не позначати (іноді таку довіреність називають безстроковою). Нотаріуси не мають права примушувати

особу вказувати строк дії довіреності. Проте, якщо довіреність є безвідкличною, то в ній має вказуватися строк на виконання вимог ч. 4 ст. 249 ЦК.

Довіреності, строк яких не встановлено, мають зберігатися нотаріусом до їх скасування та необхідний строк після цього, скільки б часу не минуло з моменту видачі довіреності.

Разом із тим, важливим є початок перебігу строку довіреності (навіть якщо він не визначений). У частині 3 ст. 247 ЦК України міститься чітка вимога щодо обов'язковості позначення дати складання цього документа.

Строк довіреності, виданої в порядку передоручення, не може перевищувати строку основної довіреності, на підставі якої її видано (ч. 2 ст. 247 ЦК України). Якщо ж у довіреності строк не встановлено, то й передоручення за нею можливе на невизначений строк, тобто в довіреності, що видається в порядку передоручення, строк її дії не обов'язково повинен зазначатися.

Ураховуючи пов'язаність довіреності та договору, слід зауважити, що здійснення представником повноважень залежить від його волі: він має право діяти або відмовитися від дій (п. 3 ч. 1 ст. 246, п. 1 ч. 1 ст. 1008 ЦК України). Довіреність не породжує в представника повноважень, доки він своєю волею не прийме довіреність, а отже погодиться виконати повноваження.

Вимог щодо встановлення факту прийняття довіреності ЦК України не містить. Однак, оскільки довіреність видається на виконання договору доручення, виходить, що представник погодився виконувати повноваження, передбачені договором.

Припинення представництва — скасування довіреності. Довіреність, яка видається на підставі договору доручення й безпосередньо пов'язана з ним, не може існувати після припинення цього договору. Тобто *не існує договору — не існує і довіреності*.

Підставами припинення дії довіреності є:

- зазначені в статтях 1008, 609 і 248 ЦК України,
- припинення зобов'язань виконанням (ст. 599 ЦК України), коли після виконання договору

Список використаних джерел

- 1 Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003. — 2003. — № 40. — Ст. 356.
- 2 Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.200 // Відомості Верховної Ради України від 02.05.2003. — 2003. — № 18. — Ст. 144.
- 3 Про нотаріат: Закон України № 3425-XII від 02.09.1993 // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993. — 1993. — № 39. — Ст. 383. ✚

доручення повірений уже не повинен мати повноважень, бо вони ним здійснені, а відтак, довіреність також повинна втрачати юридичну силу. Однак те, як поводитися з довіреністю в такому випадку, ЦК України не визначає. Оскільки довіреність і договір, що слугував підставою її видачі, є різними правовими конструкціями, хоча й щільно пов'язаними між собою, вони не взаємодіють автоматично. Тому щоб запобігти негативним наслідкам, довіритель має скасувати довіреність, видану на виконання договору доручення, бо його волі, що була зафіксована в довіреності, уже по суті не існує, адже вона втілена в ті наслідки, яких він бажав досягти, уповноважуючи повіреного (представника).

Скасування довіреності є правочиною, який здійснюється на власний розсуд особою, яка видала довіреність. При цьому не вимагається ніяких підстав для цього, які слід було б доводити. Між тим слід мати на увазі вимогу ч. 2 ст. 249 ЦК України про необхідність повідомлення представника про скасування довіреності для запобігання наслідків, передбачених ч. 3 цієї ж статті. Утім, це вже є обов'язком самої особи, яка видала довіреність, нотаріус лише може поінформувати її про це. Винятком є випадок, коли повірений діє як підприємець. Тоді сторона, яка відмовляється від договору, має повідомити другу сторону про відмову від договору не пізніше як за один місяць до його припинення, якщо триваліший строк не встановлений договором (ч. 3 ст. 1008 ЦК України). У цьому разі нотаріусу надаються відповідні дані, що підтверджують виконання цього обов'язку.

Безвідклична довіреність не може бути скасована (ч. 1 ст. 249 ЦК України).

Представництво за довіреністю припиняється в випадку смерті особи, яка її видала (п. 5 ч. 1 ст. 248 ЦК України), тому представник не має права розпоряджатися коштами, що знаходяться на її рахунку. Якщо в договорі про відкриття рахунку вказана особа, яка має на це право, стають чинними правила про спадкування (ст. 1228 ЦК України).